
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztők:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

A csődönkívüli támadójog kérdéséhez.

(Észrevételek dr. Meszlény Artur ily tárgyú törvénytervezetéhez.)

Csodálkozni kell azon, hogy ez a kérdés nálunk törvény által még mindig nincs szabályozva.

Csodálkozni kell ezen annál inkább, mivel nem új, a mai megváltozott viszonyok folytán váratlanul előállott jogról (mint pl. a valorizációs jog) van szó, hanem oly régi jogról, amely alapelveiben már a római és pandektajogban előfordul és mely jog más államokban (pl. Németországban, Ausztriában stb.) már sok évtized óta törvény által rendezve van.

Helyén való lesz talán itt rámutatni arra, hogy a római és pandektajogban az *actio Pauliana* **nem** szorított az adósnak csak *ingyenes* jogügyleteire, amelyek a hitélvezőket megrövidítették, amint ezt sokan vélik, hanem visszterhes ügyletekre is. Az *actio Pauliana* az osztr. polg. tkv. által (953. §.) igaz, hogy csak ingyenes jogügyletre lett szorítva és talán (?) ennek nyomán ment ez a kérdés így korlátoltan a mi bírói gyakorlatunkba és a pkv. terv. legujabb szövegébe is át. (L. Almási Kötelmi jog 366. old.) Az említett tervezet ismer ugyan visszterhes átruházást (l. Almási id. m. 365. old.), amely maga után vonja az átvevőnek az átruházóval egyetemleges felelősségét az átruházó adósságaiért, ez azonban az adósságátvállalásnak egyik ex lege beálló esete, amely csak egész vagyon átruházásakor forog fenn és nem tartozik a mi kérdésünk körébe épp oly kevésbé, mint az üzletátruházás sem. Ezenkívül aztán még csak a btkv. 386. §-a marad, amely szerint az, aki abból a célból, hogy hitélvezőit megkárosítsa, a bekövetkező végrehajtás előtt vagyonához tartozó tárgyakat elrejt, elidegenít stb., csalás miatt büntetendő.

Látjuk tehát, hogy magánjogi téren megfelelő jogszabályaink nincsenek és a bírói gyakorlatunk sem alkotott meg ilyeneket, kivéve az ajándékozás esetére.

Pedig bírói gyakorlatunk bátran kiterjeszthetné a hitélvező megtámadási jogát a nem ingyenes jogügyletekre is,

mert a szabályozható kérdés egyszerűbb, mint amilyennek látjuk, ha látjuk, hogy a bírói gyakorlatunk sokkal nehezebb jogszabályokat alkotott meg és ha ezen kívül figyelembe vesszük azokat a vázlatos körvonalakat, amelyeket a római és pandektajog vont.¹⁾

Ha ugyanis az adós hitelezőit — vagy akár csak egyet is — károsító szándékkal, vagyonát bármily módon kevesbiti és az átvevő arról a szándékáról tudott, a hitelezők ezt az elidegenítést mint jogellenest (*alienatio in fraudem creditorum facta*) megtámadhatják és az átvevőtől az így szerzett vagyontárgyakat kielégíthetőségük erejéig visszakövetelhetik, illetve e vagyontárgyakból való kielégítést követelhetnek; egy év (*annus utilis*) letelte után ez a joguk csak az alperes gazdagodása erejéig terjed, mely korlátozás az átvevő örökösivel szemben gyakorlandó megtámadási jog esetén fennáll. Ezenkívül szabályozva van ugyanott az átvevő singuláris successorának felelőssége stb.

Habár a pandektajog eszerint a megtámadási jognak csak egy esetét szabályozza, ez mindenesetre a legfontosabb eset; és habár csak fővonásokban szabályozza, ez elég ahhoz, hogy arra az egész megtámadási jogot felépítsék.

Hogy ez nálunk is minél előbb megtörténjék, igazán kívánatos lenne, mindenesetre kívánatosabb mint pl. egy valorizációs törvény megalkotása, amely a bírói gyakorlaton felépült szép alkotáson már nem javíthat semmit sem.

Történetek már kísérletek a megtámadási jog törvény útján leendő szabályozása tárgyában, még pedig kitünő jogászaink részéről. Itt csak kettőt említek, a dr. Schreyerét és legújabban a dr. Meszlényét.

Mindkettő jogászilag átgondolt és a maga nemében kiváló alkotás, én azonban bizonyos elvi okokból nem csatlakozhatom egyikhez sem.

Ezek a javaslatok ugyanis a csődön kívüli megtámadási jogot ugyszólva kommercialják.

Mind a két javaslatból — a tulnyomó részeiből — azt a benyomást nyerem, hogy ez főképp kereskedők számára készült, holott — nézetem szerint — itt az általános magánjogba tartozó és inkább *nemkereskedőkre* vonatkozó kérdéstről van szó. Hogy a kérdésnek ily kommerciallása (hamarjában nem talállok más kifejezést) talán nem helyes, azt különösen arra alapítom, hogy a tapasztalat azt igazolja, hogy ezt a megtámadási jogot a hitelezők ott, ahol ily törvény van (pl. Németországban 1879. óta), főképp *nemkereskedők* jogcselekményei ellen gyakorolták, amit a német bírói gyakorlat esetei bizonyítanak, amely gyakorlat tunyomó részben *nemkereskedők* jogcselekményei elleni támadással foglalkozik. Az én hosszú, ugye alsó-, mint felső-bírósági praxisom is ugyanazt bizonyítja, ahol persze visszterhes ügyletek esetén azzal az indokolással, hogy „nincs törvény“ elutasító ítéletet hoztunk. Nemkereskedőknél csődök ritkán fordulnak elő, úgy hogy a Tervezetnek (T.) a csődjogra való gyakori utalása és ahhoz való simulása nem szükséges és nem is indokolt.

¹⁾ I. Arndts, Pandekten XIV. kiad. 444. sz. lap.

Az tagadhatatlan ugyan, hogy a kérdés szabályozása ki kell terjedjen arra az esetre is, hogy ha a megtámadási jog érvényesítése vagy ítélet hozatala után az adós vagyona fölött csődöt nyitnak, mily jogszabály szerint rendezendő ez az új helyzet? Ezt azonban röviden (pl. német törv. 13. §.) kell szabályozni, nem pedig úgy, hogy csödre való folytonos gondolás és utalás a kérdés egész szabályozását ugyyszólva dominálja.

Ehhez járul még egy körülmény. A T. ugyanis a maga egészében úgy jelentkezik, mint a csődtörvény egyik kiegészítő része. Így beállítani a dolgot talán azért nem helyes, mert a *mai* csődtörvényünket kiegészítő törvényt inkább ne hozzanak. A csődtörvény revízió alá vétele, módosítása, kiegészítése stb. elmaradhatatlan, de ki tudja, hogy arra mikor kerül reá a sor? Abból mikor lesz törvény? Nem tudom, nem-e áll fenn még mindig a már frázissá vált mentegetőzés: a mai viszonyok még nem alkalmasak ily „nagyobb alkotásra“.

Hogy új csődtörvényt belátható időben kapunk-e, az legalább is kétséges. Már pedig éppen ehhez fűződik az aggályom, hogy előbb új csődtörvényt akarnak csinálni és *csak azután* új megtámadási jogot. Ebben az esetben igazán kiszámíthatlan, hogy ez az utóbbi törvény mikor fog napvilágot látni.

Éppen ezért, hogy ne késleltessük mesterségesen a megtámadási jog törvényes szabályozását és hogy senki se mondassa azt, hogy ilyen, mintegy a csődtörvényre alapított T.-nek *előfeltétele* új csődtörvény megalkotása (ami által bizonytalan időre tolódnék ki a megtámadási jog megalkotása), *függetlenítsük* ezt a kommerciális és csődtörvényi viszonylattól és készítsünk rövidebb és kizárólag az általános magánjogi elveken nyugvó csődönkívüli törvényt. Ebben az esetben rövid idő alatt meglesz a megtámadási jogot szabályozó törvény, amely — úgy mint más országokban is — nálunk is be fog válni. Ne markoljunk ezúttal túl nagyot.

Ebből az alapszempontról kiindulva, a T. részleteire csak a következő észrevételeim vannak, megjegyezve, hogy stílárius módosításokra egyáltalában nem terjeszkedem ki.

A 2. § szerint a T. rendelkezései kiterjednek az örökösnek a hagyatékra vonatkozó jogcselekményeire is.

Ez a §. nézetem szerint így nem fogadható el. Ha az örökös törvéynél fogva kötelesrészt, hagyományokat stb. kifizetett, akkor is helyt fog ez a §? Hisz, ha az örökös azt a kielégítést tette azzal a szándékkal, hogy a hitelezőt megrövidítse és erről a köteles részre jogosított tudott, akkor már erre nincs szükség, mert a T. 6. §-nak esete forog fenn. De hogy áll ez a dolog akkor, ha a köteles részre jogosított jóhiszemű volt? Vagy ha az örökös jóhiszeműben volt, ha ugyanis azt hihette, hogy a hagyatéki vagyon úgy a kötelesrész, mint a hitelezők kielégítésére elegendő? De még több variáció is elképzelhető, amely a 2. § alapján nem lesz megoldható.

Ha ez a § a német törv. 3. §-ának akar megfelelni, akkor abban a szövegezésben veendő fel, nem pedig ily nagy általánosságban. Ha ez a §. egészen ki is marad, a netán felmerülő esetek az örököst illetően a T. többi rendelkezése alapján megoldhatók.

A T. 3. § megállapítja, hogy kinek van megtámadási joga? Ehhez csak azt jegyzem meg, hogy talán nem elég az, hogy a követelés végrehajtható legyen, hanem szükséges az is, hogy *esedékes* is legyen. Ha pl. a hitelező és az adós „Zug um Zug” tartozik teljesíteni, bizonyítani kell, hogy a hitelező teljesített, vagy hogy az adóst mora accipiendi terheli, másképp nem esedékes a követelés, habár végrehajtható. (Ezen a különben helyes 4. § nem segít.)

Végül a 3. §-ra még az az észrevételem, hogy az első bekezdésen túl nem mennék és a 9. §-ra való utalást kihagynám a fent már említett általános alapelvi álláspontomnál fogva. A 9. §-ra alant még röviden visszatérek.

A 7. §. felsorolja a két éven belül megtámadható jogcselekmények közt az örökségről vagy hagyományról való *lemondást is.* „

Ez zavarra adhat alkalmat.

Ha ez a §. ugyanis az örökség vagy hagyomány *visszautasítását* érti (l. ötkv. terv. biz. szöv. 1844. és 1875. §§-kat), akkor ez a §. nem tekinthető helytállónak, mert a visszautasító fél a hagyatékából nem szerzett meg semmit, a vagyonából sem ment ki semmi. Ugyanez az álláspontja pl. a wieni Oberster Gerichtshofnak is, amely ezt az 51. sz. teljes ülési döntvényében ki is mondta azzal, hogy az áll harmadik személy javára kötött életbiztosítás esetén is.

Ha pedig a T. 7. § nem az örökség, vagy hagyomány visszautasítását, hanem a már elfogadott örökségről való lemondást érti, annak világosan kellene kifejezést adni.

A 9. §-ra és mindazokra a §§-ra, amelyek azzal összefüggenek, érdemleges észrevételt nem teszek, mert azok tartalmazzák ama csődjogi izü rendelkezéseket, amelyek ellen fent állást foglaltam. A 9. § és a vele összefüggő rendelkezések nézetem szerint feleslegesek és semmi egyéb, mint a csődtörvény vonatkozó részeinek (27. § stb.) ide átültetése. Erre semmi szükség sincs, mert mindaz, amit pl. a 9. § megtámadhatónak mond ki, a T. többi rendelkezései (6. § stb.) alapján is megtámadható. A csődt. ily bevonása az egész kérdést nagyon komplikáltá teszi minden kényszerítő szükség nélkül.

Igy a T. 13. §-a is felesleges. A beavatkozási jog elbírálását és vele összefüggő kérdéseket bátran a bíróságra lehet bízni, amely ezt a kérdést, úgy mint más perekben, a Pp. szabályai szerint fogja elbírálni.

A 15. §. azt a kérdést szabályozza, amely előáll akkor, „ha a megtámadás tárgyát a megtámadottnál nem találják meg”. A T. tehát nyilván abból indul ki, hogy végrehajtható követelés (3. §.) alatt nem csak pénzkövetelés értendő. Ez igen fontos elvi állásfoglalás, amelyhez hozzá lehet járulni, habár ily törvény tulajdonképeni keretébe nem tartozik.

A T. egyik legfontosabb §-a a 21. §. Erre érdemleges észrevételt azért nem teszek, mivel az a 9. §-sal szoros kapcsolatban van, amely a fent már előadottak szerint nem tartozik ide, valamint a csődnyiás esetére szóló többi igen részletes intézke-

dések sem. Ennek a kérdésnek a szabályozására teljesen eleendő az, amit e tekintetben a német t. 13. §. tartalmaz.

Ceterum censeo: ne kommercialjunk; ne komplikáljunk; hagyjunk békét az öreg csődtörvényünknek a kérdés szabályozásánál, mert látjuk, hogy ily komplikálás mellett eddig nem tudtunk csődön kívüli megtámadási törvényhez jutni. Egyszerűsítsük a dolgot!

Szivleljék meg ezt azok, akik ily törvény megalkotását óhajtják.

Dr. Schuster Rudolf.

Védekezés a pénz értékleromlásából eredő károk ellen.

Részlet: Dr. Nyulászy Jánosnak a balatonfüredi ügyvédkongresszuson 1927. évi szeptember hó 24-én „A forgalom jogi akadályai“ cím alatt tartott előadásából.

Az a körülmény, hogy pénzünk a háboru alatt és a háboru után annyira leromlott, újra életrekeltette a forgalom egy akadályát, mely a régmúlt idők jogászait ismételten foglalkoztatta, de amely feledésbe ment. Ez a pénzürtékállandóságának ügyleti biztosítása, a védekezés az ellen, hogy akkor, ha a pénz értéke leromlik, a hitelező ne szenvedjen kárt.

A probléma nagyon nehéz. Annak megfelelő megoldása nem annyira törvényhozási, nem is birói, mint inkább a gyakorlati jogélet és elsősorban a szerződéseket kötő ügyvédek és jogászok által megoldandó feladat.

Az abszolút korszakban általános volt az a kikötés, hogy pengő pénzben vagy jó értékű pénzben kell fizetni, mert az emberek még emlékeztek a devalvációra és a Kossuth-bankók idejére. Ezek a kikötések azonban lassan-lassan feledésbe mentek és csak egyik-másik régi család hosszú lejáratu szerződéseiben vagy alapítványok és más hasonló pénztáraknak még az abszolút korszakban keletkezett formuláiban találhatók. Érdekes, hogy a Curia az ilyen kikötést egy egyházközség kölcsönkövetelésének megítélésénél elégségesnek találta arra, hogy teljes valorizációt ítéljen meg.

A kérdés megoldása tehát látszólag nagyon egyszerű és a hitelező érdekeit egy ily általános kikötés teljesen megvédi.

A mult tapasztalatai azonban mást mutatnak. Hiszen a magyar állam még az aranyban vállalt kötelezettségek tekintetében is korlátozta a teljesítést. A korlátozás a 950/923. M. E. számú rendelet folytán bizonyos mértékig még ma is hatályban van, úgy hogy tekintettel arra a körülményre, hogy a Curia az objektív valorizációt egyes követelések tekintetében immár feltétlenül megítéli, aranykövetelés